

Άγιος Γεώργιος, Κάτω Φουρνή (Gerola, αρ.556)

Θέση

Εντός Οικισμού.

Τύπος

Μονόχωρος καμαροσκεπής.

Περιγραφή:

Μονόχωρος καμαροσκεπής με 1 ενισχυτικό τόξο (σφενδόνιο) σε κιλλίβαντες και μεταγενέστερο εξωνάρθηκα.

Συντεταγμένες:

Σωζόμενο εικονογραφικό πρόγραμμα¹

Κύριος ναός: *Εσωράχιο βορείου σφενδονίου:* (1), στηθαία αγία
Βόρειο τμήμα καμάρας: ΖΩΝΗ 1 (άνω), (2), βίος Αγ. Γεωργίου,
αδιάγνωστη σκηνή / (3) βίος Αγ. Γεωργίου, Αγ Γεώργιος στη φυλακή.
ΖΩΝΗ 2 (κάτω): (4) βίος Αγ. Γεωργίου, Αγ Γεώργιος ανιστών το βουν
/ (5) Εσχατολογικός κύκλος, Ένθρονοι απόστολοι και χορός αγγέλων
από Δευτέρα Παρουσία.
Κάθετη επιφάνεια βορείου τοίχου:(6), Εσχατολογικός κύκλος,
Θάλασσα που αποδίδει νεκρούς.
Κογχάριο δυτικού τυμπάνου: (7) διακοσμητικό.

(Οι υπόλοιπες επιφάνειες καλύπτονται από κονιάματα και επιχρίσματα μεγάλου πάχους. Διακρίνονται ίχνη τοιχογραφικού διακόσμου στο βόρειο άκρο του ημικυκλίου της ασίδας).

Χρονολόγηση

Α΄μισό 15^ο αι..

Παρατηρήσεις

Εξωτερικό: Αετωματικό στηθαίο, θύρα στα δυτικά, 1 παράθυρο ανά μία πλευρά, 1 φωτιστική θυρίδα στην ασίδα, πεζούλι περιτρέχει τον ναό. Η τοιχοδομία είναι απροσδιόριστη επειδή καλύπτεται από τσιμεντοκονίαμα. (εικ. 1-8).

---

¹ Gerola / Λασσιθιωτάκης, αρ.556, αναφέρονται υπολλείματα.

Γλυπτά: Το θύρωμα της δυτικής εισόδου αποτελείται από ορθογώνια τεμάχια ντόπιου γκρίζου ασβεστόλιθου. Το υπέρθυρο είναι ακόσμητο. Η επίστεψη είναι κατασκευασμένη από το ίδιο πέτρωμα, η διακόσμηση του αποτελείται από επιπεδική ταινία, ζώνη με σχηματοποιημένα φύλλα άκανθας με αποστρογγυλευμένα άκρα, ταινία και ζώνη με σταγόνες (εικ. 2 -3). Το βόρειο παράθυρο αποτελείται από λαμπάδες από το ίδιο πέτρωμα και επίστεψη με ανάγλυφη παράσταση έφιππου σε έξεργο κάμπο (εικ. 6-7). Η φωτιστική θυρίδα της αψίδας είναι μονολιθική, κατασκευασμένη από το ίδιο υλικό. Το κύριο διακοσμητικό θέμα αποτελείται από διπλή τοξοστοιχία, που στηρίζεται σε 3 κίονες. Στο σημείο της γένεσης των τόξων, υπάρχει ακόσμητος σταυρός. Η θυρίδα τοποθετήθηκε ανάμεσα στον ημικύλινδρο και την αρχή του τεταρτοσφαιρίου της αψίδας, διακόπτοντας τον αρχικό κοσμήτη (εικ. 9-10).

Εσωτερικό: Η Αγία Τράπεζα και η τράπεζα της Πρόθεσης ανήκουν σε μγν. επέμβαση (εικ. 26). Το βόρειο παράθυρο ανοίχτηκε σε μεταγενέστερη φάση καταστρέφοντας τμήμα του τοιχογραφικού διακόσμου (εικ.29). Ανάλογη επέμβαση και στο νότιο τοίχο.

Κατασκευαστικές Φάσεις

Οι φάσεις δεν μπορούν να καθοριστούν με ακρίβεια.

1^η φάση: Μονόχωρος καμαροσκεπής με 1 ενισχυτικό τόξο σε κιλλίβαντες. Πιθανώς είχε 1 φωτιστική θυρίδα στην αψίδα σε ύψος χαμηλότερο από το σημερινό, δεν είχε παράθυρα, η θύρα ήταν τοποθετημένη στο δυτικό τοίχο, στη θέση του σημερινού ανοίγματος επικοινωνίας με τον εξωνάρθηκα (15^{ος} αι.)²

2^η φάση: Προσθήκη του τραπεζιόσχημου εξωνάρθηκα, σε μία περίοδο όπου έχει ανέβει η εξωτερική στάθμη του εδάφους, όπως υποδεικνύεται από τη βαθμίδα του ανοίγματος. Πιθανώς την ίδια εποχή ανοίγονται τα παράθυρα για τον καλύτερο φωτισμό του διευρυμένου ναού.

3^η φάση: Μετακίνηση της Αγίας Τράπεζας στο ημικόκλιο της αψίδας, διάνοιξη νέας θυρίδας και τοποθέτηση του αγιοθύριδου (19^{ος} αι.).

---

² Στις εικ. 29 31 διακρίνονται οι διαφορετικές φάσεις των φουρυσιών. Τα αρχικά είναι ακόσμητα, τα μεταγενέστερα έχουν ζώνη κυλινδρικής διατομής, πλατειά επιπεδική ταινία, μικρότερη επιπεδική ταινία και λοξότμητη απόληξη.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μπορμπουδάκης 1988: Ε.Μπορμπουδάκης, "Η βυζαντινή τέχνη ως την πρώιμη βενετοκρατία" - "Η τέχνη κατά τη Βενετοκρατία", Κρήτη Ιστορία και Πολιτισμός (επιμ. Ν. Παναγιωτάκης), Ηράκλειο, 1988, 9-103/231-288.
- Gallas κ.α., 1983: K.Gallas, K. Wessel, M.Borboudakis, Byzantinisches Kreta, Μόναχο, 1983.
- Gerola – Λασιθιωτάκης, 1961: G. Gerola - Κ. Λασιθιωτάκης, Τοπογραφικός κατάλογος των τοιχογραφημένων εκκλησιών της Κρήτης, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο, 1961.
- Spatharakis, 2001: I.Spatharakis, Dated Byzantine Wall Paintings of Crete, Λέιντεν, 2001